

LEDNINGSDRAGNING FÖR JORDKABEL I BERGSJÖ

Arkeologisk förundersökning

Bergsjö-Berge 2:13
RAÄ 217:1-2
Bergsjö socken
Nordanstigs kommun
Hälsingland
2013

Anders Altner

LEDNINGSDRAGNING FÖR JORDKABEL I BERGSJÖ

Arkeologisk förundersökning

Bergsjö-Berge 2:13
RAÄ 217:1-2
Bergsjö socken
Nordanstigs kommun
Hälsingland
2013

Rapport 2013:14
Anders Altner

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida eller beställa kostnadsfritt i PDF-format inger.eriksson@xlm.se eller 026-65 56 06.

Rapporter (tryckta), böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2013

Omslagsbild: Ledningsschakt i Berge, Bergsjö socken. Taget från nordost. Foto: Anders Altner

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	6
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Resultat.....	9
Tolkning.....	9
Förslag till vidare åtgärder.....	10
Referenser.....	10
Administrativa uppgifter.....	10
Bilaga.....	11
Schaktbeskrivning.....	11

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan. Undersökningsområdet är markerat med röd punkt. Skala 1:100 000.

SAMMANFATTNING

I samband med markarbete för utbyte av elledningar vid Berge i Bergsjö socken, Nordanstigs kommun, utförde Läns museet Gävleborg år 2013 en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning. Beslut om förundersökning togs av Länsstyrelsen i Gävleborg, då ledningsdragningarna kom att beröra gravgrupp RAÄ 217:2-3 och grav- och boplatssområde RAÄ 27:1. Enligt Lantmäteriets forskningsarkiv har det på 1700-talet legat en gård i nära anslutning till undersökningsområdet, vilken eventuellt kunde komma att beröras av schaktningsarbetet.

Schaktövervakningen bestod av ett 126 meter långt ledningsschakt för jordkabel och en avbanad yta om 12 m², som upptogs inför byggnationen av ett elskåp.

Schaktet grävdes på västra sidan av Bergevägen, halvvägs upp i dikeskanten mot befintlig åkermark. Inga anläggningar, kulturlager eller fynd iakttogs inom schaktet.

Inom den 12 m² stora ytan påträffades inga anläggningar eller kulturlager. Matjorden innehöll enstaka fragment av tegelkross och järnspik, vilket möjligen kan utgöra rester av ett raseringslager tillhörande Lars Larsons gård, nr 2, enligt 1767 års storskifteskartan över Berge, Bergsjö socken.

INLEDNING

Med anledning av schaktningsarbetet inför utbyte och förnyelse av elnätet, samt nytt elskåp i Berge i Bergsjö, Nordanstigs kommun, har Läns museet Gävleborg utfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning (Figur 2). Beslut om schaktövervakning togs av Länsstyrelsen i Gävleborg (dnr 431-7038-13) efter ansökan från exploatör. Förundersökningen gjordes den 11 november 2013 av antikvarie Anders Altnér. Kostnadsansvarig var Eltel Networks Infranet AB. Beslutet grundades på att det påtänkta schaktet kommer att dras igenom fornlämning RAÄ 217:2-3 (gravar) och i närheten av RAÄ 27:1 (grav och boplatssområde).

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan. Förundersökningsschakten är markerade i rött. Markeringar i blått utgör kända fornlämningar. Skala 1:5 000.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Kabeldragningen och elskåpet kom att beröra utkanten av Bergsjö bytomt och Bergsjö 27, samt gå rakt igenom gravgruppen Bergsjö 217.

Enligt storskifteskartan från 1767 låg bytomten Bergsjö gård (nummer 2) i Berge, direkt väster eller nordväst om platsen för elskåpet.

Målsättningen med förundersökningen var att dokumentera eventuella fornlämningar för att tillvarata kunskap som kan bidra till områdets historia och bli till nytta för framtida samhällsplanering.

Syftet med förundersökningen var att klargöra följande:

- fornlämningens utbredning inom schaktet
- bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd – karaktär, mängd och bevarandegrad
- preliminär datering
- preliminär tolkning av fornlämningen.

Sökschakt upptogs med grävmaskin för att lokalisera eventuella konstruktioner, som möjligen kunde bli underlag för vidare utredning. Sökschakten lades på västra sidan av Bergevägen (Figur 2). Schakten grävdes gradvis ned till den naturligt förekommande jordmånen för att lättare kunna urskilja eventuella konstruktioner och kulturlager.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Det aktuella området ligger omkring 55-65 meter över havet, i en sydsluttning ned mot Kyrksjön i Bergsjö, och ligger relativt centralt i den gamla odlingsbygden runt sjön. Jordarterna i området består av morän och lera/silt.

Bergsjö socken är rik på lämningar tillhörande järnåldern. I Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister (FMIS) finns 94 registrerade gravar, samt två grav- och boplatsområden.

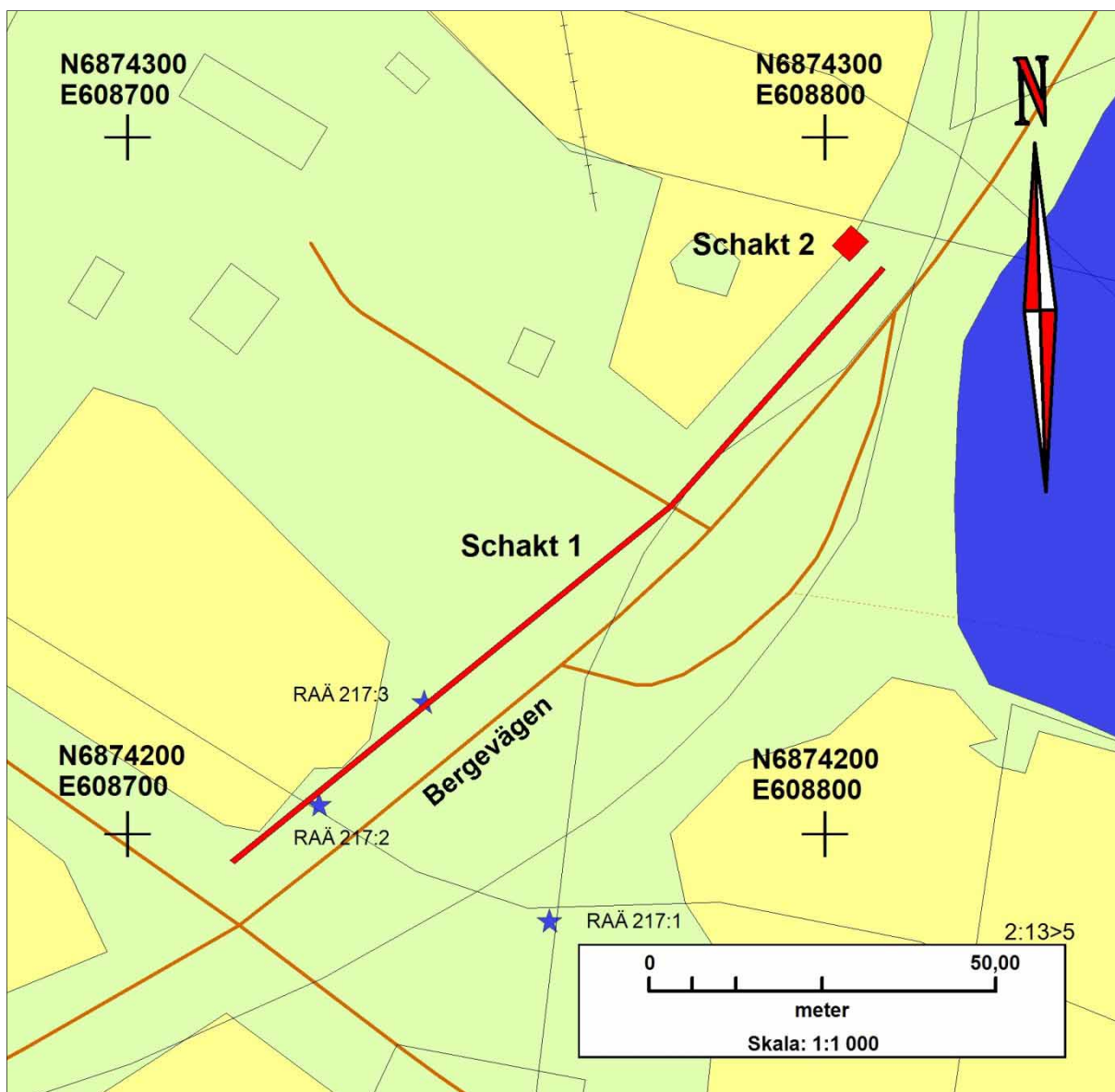
Omedelbart öster om norra delen av ledningsschaktet och platsen för elskåpet ligger RAÄ 27:1, vilket utgör ett stort boplatsoch gravkomplex från järnålder. Enligt 1956 års inventering registrerades fem gravhögar, 30 runda stensättningar och en möjlig treudd i området. Efter 1982 års inventering reviderades dessa till sju högar, 15 runda stensättningar, tre husgrundsterrasser, samt stensträngar, röjningsrösen och äldre odlingsytor. På båda sidorna av Bergevägen ligger RAÄ 217:1-3, vilka består av osäkra gravanläggningar. Sannolikt utgör RAÄ 27 och RAÄ 217:1-3 av ett sammanhängande järnålderskomplex med boplatslämningar och gravar.

1931 undersöktes en stensättning i Berge. Vid undersökningen framkom fynd av brända ben och en järnnit (SHM 19707). Det är osäkert vilket fornlämning fynden kommer ifrån.

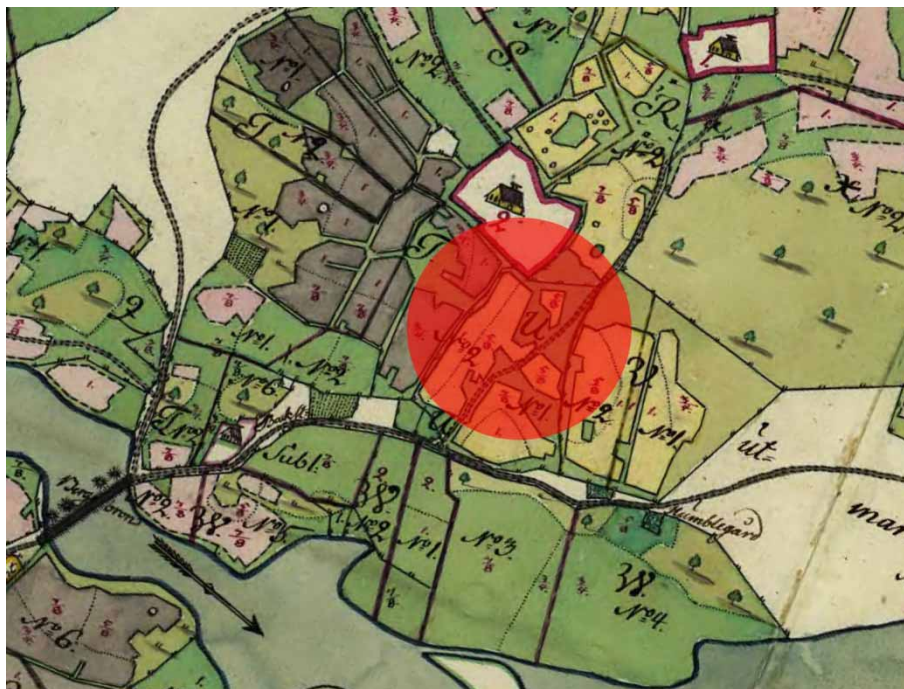
Sydöst om Berge har två stensättningar från järnålder undersökts år 1961 (RAÄ 199:1). Vidare har en folkvandringstida grav undersökts år 2010, med fynd av bland annat en kam (RAÄ 397; Björck och Blennå 2011).

Gravgruppen Bergsjö 217:1-3 har delvis undersökts år 1960 då man påträffade tre anläggningar (nr 2-4) i samband med bygget av vägen mellan Bergsjö och Jättendal. Samtliga anläggningar var störda och det finns både uppgifter om att anläggningarna tolkades som gravar och att de inte var gravar. I anläggning (nr 2) 9 meter i diameter, 0,5 meter hög, påträffades en hästkosöm, järnkrok, järnslag, kross, bränd lera, obrända ben av djur och bränt ben som kan tyda på att det rörde sig om åtminstone en störd grav (SHM 27863, ATA 2291/61). Eventuellt har även Gustav Hallström på 1920-talet gjort en undersökning på platsen.

Det berörda området ligger i en rik järnåldersbygd. En närliggande grav (RAÄ 397) är daterad till romersk järnålder/folkvandringstid. Möjligen kan även denna järnåldersmiljö vara samtida med graven.

Figur 3. Utdrag ur fastighetskartan. Schakten är rödmarkerade och kända fornlämningar är blåmarkerade. Skala 1:1 000.

Figur 4. Detalj från 1767 års storskifteskarta över Berge, Bergsjö socken (V4-3:1). Undersökningsområdet ungefärligt markerat i rött på kartan.

RESULTAT

Sammanlagt schaktades en yta av 112 m², fördelat på två schakt.

Schakt 1, för jordkabel, var 126 meter långt (NÖ-SV), 0,8 meter brett och med ett maxdjup av 0,6 meter. Inga anläggningar, kulturlager eller fynd iaktogs inom schaktet. Schaktet grävdes bitvis direkt i steril postglacial lera, på västra sidan av Bergevägen och halvvägs upp i dikeskanten mot befintlig åkermark. Matjorden i dikeskanten har sannolikt eroderats ner från ovanliggande åkermark eller är möjligen påförd i och med färdigställandet av den nuvarande Bergevägen.

Schaktet 2, för elskåp, var 4x3 meter stort (NÖ-SV) och med ett maxdjup av 0,3 meter. Schaktet grävdes ned till naturlig mark, vilken bestod av melerad grågul/röd mjäla med enstaka större stenblock i nordöst. Inga anläggningar eller kulturlager iaktogs inom schaktet. Matjorden innehöll spår av historisk bebyggelse i form av tegelkross och järnspikar med kvadratisk tvärsnitt.

TOLKNING

Schakt 1 visade inga spår av anläggningar eller kulturlager, vilket är ett resultat av att schaktet grävdes i dikeskanten. Nivåskillnaden mellan åkermarken på västra och östra sidan av Bergevägen var omkring en meter lägre i öst. Denna skillnad utgörs sannolikt av att flertalet kubikmeter har schaktats bort i samband med tillkomsten av Bergevägen i modern tid. Det vill säga större delen av marken på västra sidan av vägen. Troligen har eventuella rester av gravgrupp RAÅ 217, grav- och boplatssområdet RAÅ 27 och tidigare okända anläggningar schaktats bort i samband med anläggandet av Bergevägen.

Matjorden inom schakt 2 innehöll spår av historisk bebyggelse i form av tegelkross och järnspikar med kvadratisk tvärsnitt. Inga plogspår iaktogs mot den naturliga jorden och området har troligen utgjort betes-/ängsmark.

Förekomsten av tegelkross och spik är sannolikt ett resultat av ett raseringslager, som spridits i och med senare tids markanvändning. Enligt storskifteskartan från 1767 har marken ägts av Lars Larssons, vilken hade sin gård strax nordväst om det nu exploaterade området (Figur 4).

FÖRSLAG TILL VIDARE ÅTGÄRDER

Länsmuseet anser att inga vidare åtgärder behöver göras i samband med ledningsdragningarna i Berge.

REFERENSER

Björck, M. och Blennå, I. 2011. *Bergegraven*. Slutundersökning. RAÄ 397, Bergsjö socken, Nordanstigs kommun, Hälsingland, 2011. Rapport Länsmuseet Gävleborg 2011:04. (RAÄ dnr 3.5.6-2378-2011)

Otryckta källor

Lantmäteristyrelsens arkiv: akt V4-3:1, Ekonomiska kartan J133-16h5d60.
FMIS
SHM 19707

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-7038-13
Länsmuseet Gävleborgs dnr: 1564-320
Länsmuseets projektnummer: 510415
Uppdragsgivare: ELTEL Networks Infranet AB, Division Nord.
Fältarbetstid: 11 november 2013
Projektledare: Maria Björck
Arkeologisk personal/fältansvarig: Anders Altnér
Fastighet: Bergsjö-Berge 2:13
Socken: Bergsjö
Kommun: Nordanstig
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Kartblad: Ekonomiska kartan blad 68G 7aS
Höjdsystem: RH 2000
Exploateringsyta: 112 m²
Undersökt yta: 112 m²
Arkeologtimmar: 9,5
Digitala inmätningar: GPS
Dokumentationshandlingar som förvaras i Länsmuseet Gävleborgs arkiv:
Digitala fotografier och mätdata.
Fynd: Inga fynd tillvaratogs

BILAGA

Schaktbeskrivning

Schakt 1

Schaktet grävdes på västra sidan av Bergevägen, halvvägs upp i dikeskanten mot befintlig åkermark. Schaktet var 126 meter långt (NÖ-SV), 0,8 meter brett och 0,6 meter som djupast.

Lagerföljd:

1. Matjord, 0,1-0,15 meter tjockt.
2. Gulgrå mjäla med måttligt av mindre natursten, 0,15-0,2 meter tjockt.
3. Ljusgrå postglacial lera med mindre natursten till stenblock.

Figur 5. Detalj av västra schaktkanten i schakt 1, taget från sydväst. Foto: Anders Altnér.

Schakt 2

Schaktet var 4×3 meter stort (NÖ-SV) och 0,3 meter som djupast. Schaktet grävdes ned till naturlig mark, vilken bestod av melerad grågul/röd mjäla med enstaka större stenblock i nordöst.

Lagerföljd: Södra schaktkanten

1. Matjord med enstaka fragment av tegelkross och järnspik, 0,2-0,3 meter tjockt.
2. melerad grågul/röd mjäla med enstaka större stenblock.

Figur 6. Schakt 2, i bakgrunden ses den sterila grågul/röda mjälan. Foto: Anders Altner.

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE. TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE. FAKTARUM: STYRMANSGATAN 4, GÄVLE.